

A KÖZNEVELÉSBEN RÉSZTVEVŐ FOGYATÉKOS TANULÓK SPORTOLÁSI SZOKÁSAINAK VIZSGÁLATA

STUDY OF SPORTING HABITS OF STUDENTS WITH DISABILITIES IN PUBLIC EDUCATION

Laoues-Czimbalmos Nóra *

Művészetnevelési, Sport és Egészségnevelési Tanszék, Gyermeknevelési és Gyógynevelési kar
Debreceni Egyetem, Magyarország
<https://doi.org/10.47833/2021.1.ART.004>

Kulcsszavak:

Fogyatékos tanulók
Sportolási szokások
Köznevelés

Keywords:

Students with disabilities
Sports habits
Public education

Cikktörténet:

Beérkezett 2021. január 10.
Átdolgozva 2021. március 20.
Elfogadva 2021. április 5.

Összefoglalás

A kutatás a köznevelésben résztvevő fogyatékosokkal élő tanulók sportolási szokásait elemzi (N=1158), az Észak-Magyarországi (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád) és Észak-Alföldi (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg) régiókban. A fogyatékosokkal élő tanulók nagy része (75,3 %) szeret sportolni, képesnek érzi magát rá és igénye is van a több sportolásra, valamint fontosnak tartják azt. A fiúk sporthoz való pozitív attitűdje és a sportolási aktivitása magasabb a lányokhoz viszonyítva.

Abstract

The research analyzes the sports majors of students with disabilities participating in public education (N = 1158), in Northern Hungary (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád) and in the Northern Great Plain (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár -Bereg) regions. The majority of students with disabilities (75.3%) like to play sports, feel able to do so and have a need for more sports, and consider it important. Boys' positive attitudes toward sports and sports activity are higher compared to girls

1. Bevezetés

Napjainkban a fizikai inaktivitás növekedése világméretű probléma, így számos tanulmány foglalkozik akár az inaktivitás okaival, vagy annak nemzetgazdasági kérdéseivel akár a sportolás egészségben betöltött szerepével [1]; [2]; [3], mentális egészségre gyakorolt hatásaival [4], vagy a sportolás hiányának egészségre gyakorolt hatásaival [5], mely már a fogyatékosokkal élő személyek célcsoportjában is vizsgálatra került [6]; [7].

A háztatások és a munkafolyamatok gépesítésével a mozgáshiányos életmód terjedt el, mely szinte valamennyi korosztályt érinti [8]; [9]; [10]; [11]; [12]; [13]; [14]. A mozgáshiány kompenzálásának egyik jó eszköze, ha a rekreációs tevékenységek között a sportra szánt időt növeljük, vagyis a sportolásra fordított idő és a sportolók számának növelésével a fizikai inaktivitás részben kompenzálható lenne.

A sportolás szerepe és jelentősége az egészség megőrzésében vitathatatlan, melyet számos tanulmány megerősít [15]; [16]. Talán éppen ezért napjainkban egyre több kutatás irányul az aktív vagy a passzív [17]; [18]; [19] sportfogyasztásra, a sportmotivációra.

* Kapcsolattartó szerző. Email cím: laoues.nora@ped.unideb.hu

Az aktív sportolási szokások vizsgálatával több hazai és nemzetközi kutatás is foglalkozik, amelyek a különböző életkorokban, különböző célcsoportok esetében vizsgálják, akár a keresleti akár a kínálati oldalt. Ezek a kutatások azonban leginkább az épek célcsoportjára fókuszál. Igaz, hogy 2004-ben, amikor Magyarország belépett az Európai Unióba, talán növekvő figyelem helyeződött a fogyatékossgal élő emberek jogaira, azoknak a biztosítására, így az egészséghez vagy a sporthoz való jog is fokozottabb figyelmet kapott. Mindezen törekvések ellenére igen kevés azoknak a kutatásoknak a száma, melyek a fogyatékossgal élő személyek célcsoportját vizsgálja különböző aspektusból, így például a sportfogyasztási szokásaikat, melyek segíthetik a fogyatékossgal élő személyek társadalmi integrációját [20]; [21]; [22] és egyben segíthetnek az állapotuk javításában [23]; [24]; [25]; [26] vagy akár az egészségi állapotuk megőrzésében is.

2. Szakirodalmi áttekintés

Magyarországon a fogyatékos személyekre fókuszáló kutatások a rendszerváltás után vettek lendületet [27]; [28]; [29]; [30]; [31]; [32]. A fogyatékossgal élő személyek esetében a versenysportra sokkal nagyobb figyelmet szentelnek és több állami forrásban is részesül, mint a szabadidősport. A fogyatékossgal élő személyek szabadidős sportolásának ösztönzése kiemelt jelentőséggel bír, hiszen pozitívan hat az egészségi állapotukra és javítja az életminőségüket [33]. Ugyanakkor a hazai és nemzetközi kutatások arról számolnak be, hogy a fogyatékos populáció közül igen csekély azoknak a száma, akik rendszeresen szabadidős sporttevékenységet végeznek [34]; [35]. Hazai kutatások megerősítik azt is, hogy az akadálymentesített speciális infrastruktúra hiánya is negatívan befolyásolja a fogyatékossgal élő személyek részvételét a szabadidős sportban, a rekreációban [36]; [37]; [38]; [39]; [40]; [41], ezért ezeknek a folyamatos fejlesztése is ösztönözheti a fogyatékossgal élő személyek részvételét a szabadidős sportban, rekreációban.

A rekreációs tevékenységek közül fontos a rendszeres sportolás, melynek jelentőségét több kutatás is megerősíti [42]; [25]; [34]; [43]; [44]; [45], mivel segítheti őket az egyéni állapotuk és életminőségük javításában, a közösségi élmények szerzésében, a társadalomba való beilleszkedésben.

Más kutatások a fogyatékossgal élő tanulók adaptált testnevelésére, annak lehetőségeire hívják fel a figyelmet, mely szintén a mozgásszükségletük kielégítését és egyéni állapotuk javítását vagy megtartását is támogathatja az oktatási és nevelési feladatokon túl [46]; [47]; [48]; [49]; [50].

Magyarországon leginkább a fogyatékkal élő felnőtt lakosság sportolási szokásai kerültek a kutatások fókuszába [25]; [34].

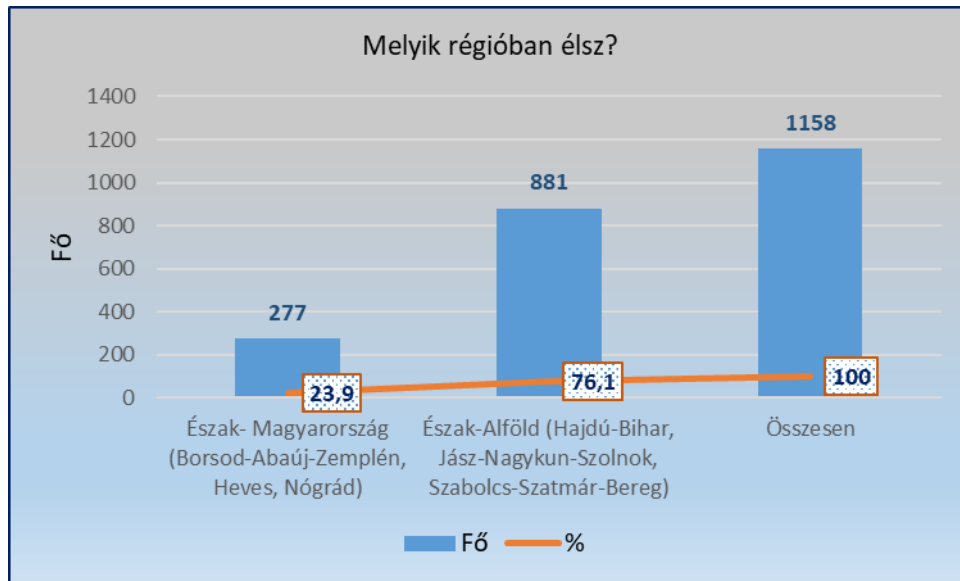
Hazai reprezentatív kutatás számol be a felnőtt fogyatékossgal élők sportolási szokásairól és a sportmotivációs tényezőkről vagy a sporttól való távolmaradás legfőbb okairól. A vizsgálat bizonyította, hogy a versengés, a fittségi állapotuk javítása vagy a képességek fejlesztése a társadalomba való beilleszkedés lehetősége, illetve a jó társaság vagy az új emberek megismerése motiválja a fogyatékkal élőket leginkább hogy részt vegyenek szabadidős sportban [25]. A magas költségek és az időhiány voltak azok az okok, melyek a sporttól való távolmaradást eredményezték.

Gombás (2017) látássérült felnőtteket vizsgált Budapesten (N=140), megállapította, hogy akik gyermekkorukban sportoltak, azok voltak azok, akik felnőtt korukban is tovább vitték a sportolási szokásaikat, mely kutatás felhívja arra a figyelmet, hogy a fogyatékkal élő gyerekek sportolását kell ösztönözni, hogy beépülve az életmód elemmé válva felnőttként is tovább folytathassák azt.

Hazai nagymintán még eddig nem készült olyan kutatás, mely a fogyatékossgal élő gyerekek sportolási és szabadidőeltöltési szokásait vizsgálja. Korábbi kutatásaink [39]; [43], melyek pilot kutatások eredményeit ismertette is alacsonyabb elemszámú vizsgálati mintán készült. Így jelen kutatás, mely több, mint 1000 fő fogyatékossgal élő gyerek eredményeit ismerteti hiánypótló ezen a területen.

3. Anyag és módszer

Ezt a kutatást Észak- Magyarország (23,9%) Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád és Észak-Alföld (76,1%) Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg régióiban a köznevelésben résztvevő fogyatékos tanulók (8-18 évesek) körében végeztem el (1. bra).

1. ábra: A válaszadók lakóhelye régió szerinti megoszlásban (Forrás: a Szerző)

A kutatási kérdések megválaszolásához a primer kutatási módszerek közül az egyszerű keresztmetszeti kutatást választottuk. A tanulók szegregált és integrált többségi iskolákból kerültek ki, a kérdőív kitöltésében a FODISZ (Fogyatékosok Országos Diáksport,-versenysport és Szabadidősport Szövetsége) segített a fogyatékossgal élő tanulók elérésében (n=1158). Az 1436 kérdőívből 1158 volt értékelhető, így a válaszadási arány 80%-os volt.

Az adatgyűjtést 2018/2019 és a 2019/2020.tanévekben végeztem, önkitöltéses kérdőíves módszert alkalmaztam, melynek legfontosabb célja a fogyatékos diákok sportolási szokásának elemzése volt.

A kérdőív itemei a szociodemográfiai változókon túl kiterjedtek a tanulók sportolási szokásaira, továbbá a fogyatékos gyerekek sport iránti attitűdjét néztük meg, valamint a nemek vonatkozásában hasonlóságokat és különbségeket figyeltünk meg, hogy van-e eltérés a sportolási aktivitás és a sporthoz való attitűd között fogyatékossgal élő gyerekek mintájában. A kérdőív kitöltése osztályfőnöki óra keretében történt, a tanulók az adatfelvétel során kérdezőbiztosok (pedagógusok) segítségével, irányításával végezték a kérdőívek kitöltését. Az adatok kinyerése után SPSS statisztikai programmal elemeztem a kapott eredményeket az alapstatisztikán túl az összefüggések vizsgálatára Khí-négyzet próbát alkalmaztunk.

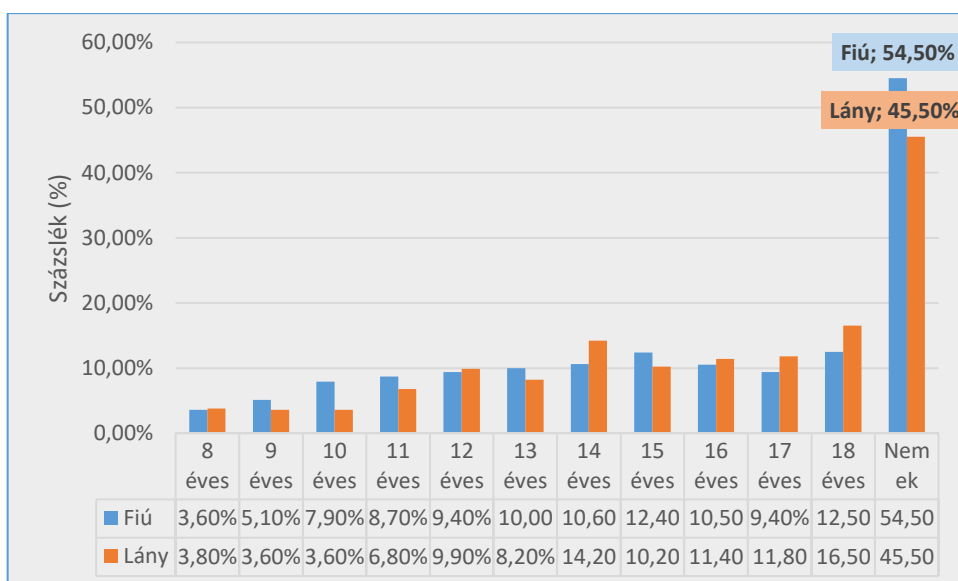
Az alábbi kérdésekre kerestem a választ:

- Hogyan alakul az általam felmért két régióban a fogyatékossgal élő tanulók sportolási aktivitása?
- Milyen a sporthoz való attitűdjük?
- A nemek tekintetében figyelhető-e meg eltérés a sportolási aktivitás és a sporthoz való attitűd között?

4. Eredmények

A tanulók életkor és nemek szerinti megoszlása

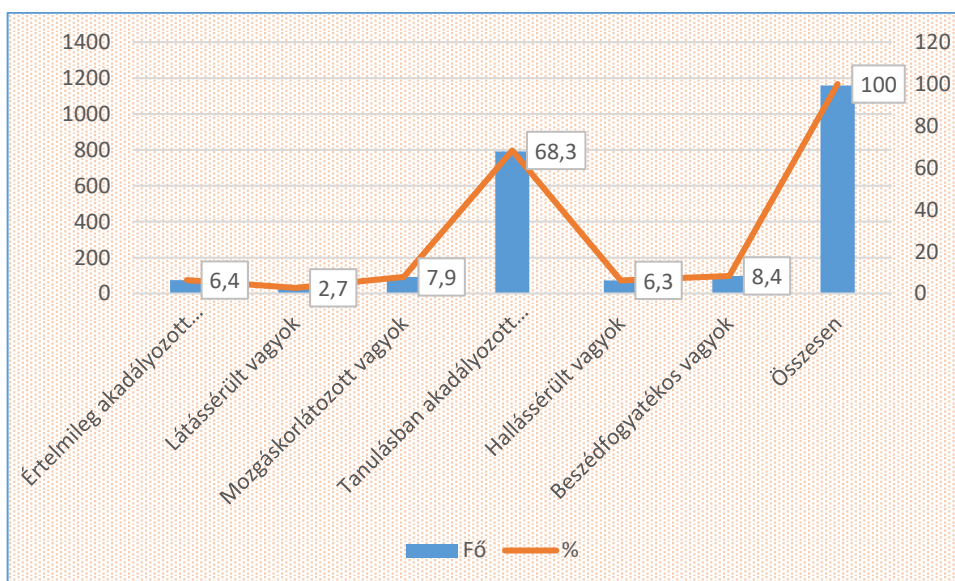
A diákok életkori eloszlását a 2. ábrán figyelhető meg, amely azt mutatja, hogy a kutatásban a 18 évesek (fiúk, 12,5%; lányok; 16,5%) adták meg a legtöbb választ és a legkevesebbet a 8-9 évesek. Tehát életkorukat tekintve döntően a 13-18 év közötti korcsoportba találhatóak, ugyanakkor a 8-12 év közötti korcsoportból is került a mintába néhány tanuló. A megkérdezett tanulók 54,5%-a fiú és 45,5% pedig lány. Az eredményeket a 2. ábra szemlélteti.

2. ábra: A felmért diákok nemek és életkor szerinti megoszlása (Forrás: a Szerző)

Fogyatékosági típus

A szociodemográfiai változók közül azt is megvizsgáltam, hogy a fiatalok milyen fogyatékosági specifikumai vannak és milyen arányban jelennek meg a válaszadásban. A legtöbb válaszadó tanulásban akadályozott tanuló (68,3%). A többi fogyatékosági ágban tartozó tanuló közel azonos arányban vettek részt a felmérésben, beszéd fogyatékos tanulók aránya 8,4%, a mozgáskorlátozott gyermekek aránya 7,9%, az értelmileg akadályozott diákok aránya 6,4%, a hallássérült tanulók aránya 6,3%. A kutatásban a látássérült (2,7%) tanulók adták a legkevesebb választ.

3. ábra: A felmért diákok fogyatékos-specifikus megoszlása (Forrás: a Szerző)

A tanulók sportolási attitűdjük

A sport szeretete pozitív a diákok körében, 75,3%-a (n=1158) szeretnek sportolni.

1. táblázat: A válaszadók sportolási szeretete és gyakorisága nemenkénti megoszlásban (Forrás: a Szerző)

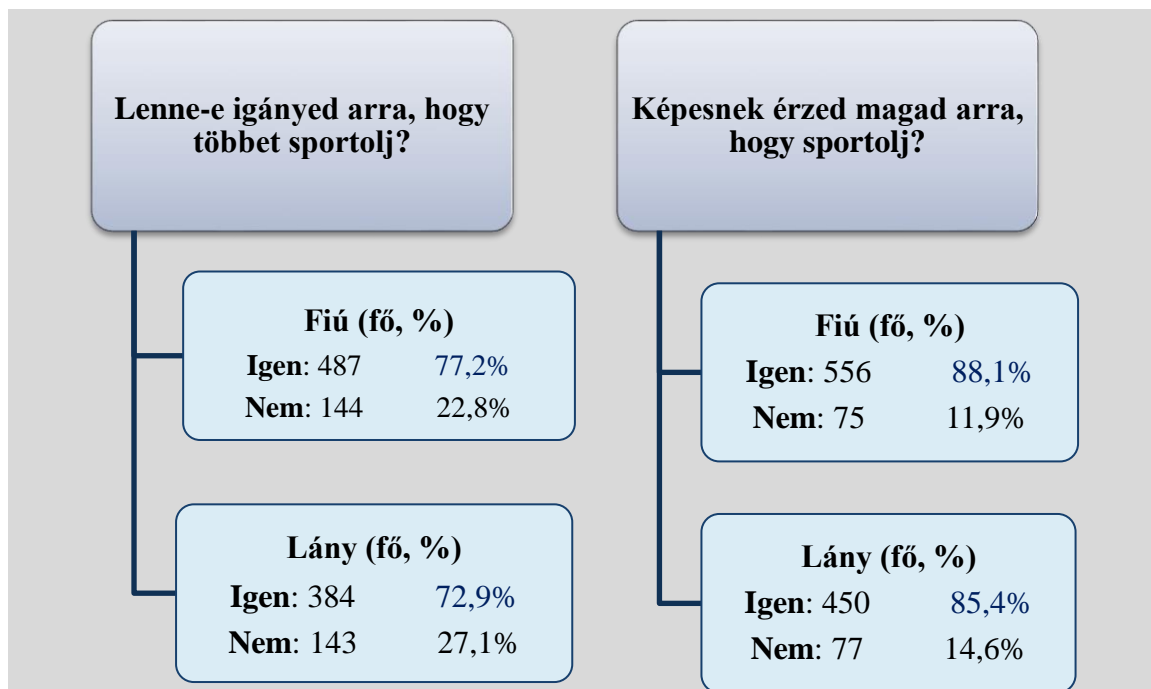
Szeretsz-e sportolni?	Nem		Összesen
	Fiú	Lány	
Igen	495	377	872

		78,4%	71,5%	75,3%
	Nem	136	150	286
		21,6%	28,5%	24,7%
Összesen		631	527	1158
		100,0%	100,0%	100,0%
<i>Milyen gyakran sportolsz iskolán kívül?</i>				
		237	222	459
	Nem válaszoltak	37,6%	42,1%	39,6%
		168	122	290
	Heti 1x	26,6%	23,1%	25,0%
		136	128	264
	Heti 2-3x	21,6%	24,3%	22,8%
		78	43	121
	Naponta	12,4%	8,2%	10,4%
		12	12	24
	Soha	1,9%	2,3%	2,1%
Összesen		631	527	1158
		100,0%	100,0%	100,0%

A megkérdezett fiú tanulók nagyobb arányban szeretik a sportolást (78,4%, n=495), mint a lányok (71,5%, n=377). A nemek körében a fiúk között szignifikánsan többen nyilatkozták azt, hogy szeretik a sportot ($p < 0.05$) (1. táblázat).

A diákok sportolási gyakoriságának eloszlását az 1. táblázatban azt mutatja, hogy a tanulók 25%-a hetente egyszer, 22,8%-a hetente kétszer-háromszor, 10,4% naponta sportol és 2,1%-a pedig soha nem sportol. A nemek tekintetében nem mutatható ki szignifikáns különbség a sportolási gyakoriságban.

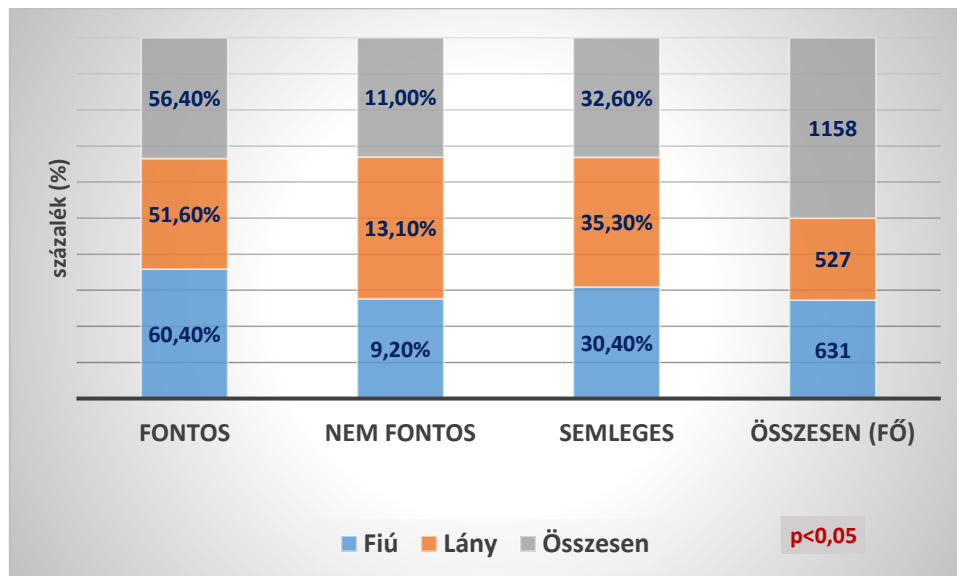
A sportolási igények felmérésénél is hasonló eredményeket tapasztalható a nemek tekintetében, de mutat, szignifikáns eltérést nem mutatkozik a vizsgált nemek tekintetében, a fiúk 77,2%-uk (n=487) igényli, hogy többet sportoljon, míg a lányoknál 72,9%-uk (n=384). Az eredményeket a 4. ábra szemlélteti.

4. ábra: A felmért diákok sport szeretet iránti érdeklődése

A fiúk 88,1%-a (556 fő) nyilatkozta, hogy képesnek érzi magát a sportolásra, míg a lányok csupán 85,4%-a (450 fő) szereti a testmozgást, amely szintén nem tapasztalható szignifikáns különbséget a mintába.

A tanulók többsége 56,4%-a (653 fő) fontosnak tartja a fizikai aktivitást, 32,6%-a semleges választ adott, (378 fő) és 11%-a (127 fő), pedig nemmel válaszolt (5. ábra).

5. ábra: A felmért tanulók véleményei a sport fontosságáról

A kutatásban kiderült, hogy a fiúknál (60,4%) fontosabb a sportolás, mint a lányoknál (51,6%). Az 5. ábra szemlélteti az eredményeket.

5. Összegzés

A kutatás megállapította, hogy a fogyatékossgal élő tanulók nagyrésze (75,3 %) szeret sportolni, mely pozitív viszonyulás a sporthoz jó alapot kínál arra, hogy bevonjuk a tanulókat a szabadidős sportba, mellyel az egészségi állapotukat támogathatjuk és a testi képességek fejlesztésén túl a személyiségfejlődésüket is elősegítsük, és olyan képességeket fejlesszünk a sport által, mint a kitartás, küzdeni akarás, csapatszellem, mások segítése. A sport egyben szórakozást, örömet, közös programot is jelent, mely a szórakoztató funkcióján keresztül élményt ad a gyerekeknek és további motivációt a tevékenység végzéséhez.

Amennyiben a nemek sporthoz való viszonyulását elemeztük, úgy azt tapasztalhattuk, hogy a fiúk (78,4%) és lányok (71,5%) sportszeretete eltért ($\chi^2=7,37$, $p=0,007$), azaz a fiúk között szignifikánsan többen nyilatkozták azt, hogy szeretik a sportot.

A sportolás gyakoriságát tekintve elmondható, hogy a fogyatékossgal élő gyerekek között 27, 1% a nem sportoló vagy nem rendszeresen sportolók aránya. A heti egyszer alkalomnál kevesebbszer sportolók (25%) és a soha nem sportolók (2,1%) azok, akiknél a sportolás szervezetre gyakorolt pozitív hatása nem érvényesül, azaz nem jelent egészségügyi előnyt, mivel a kéthetente vagy havonta egy alkalom az a nem sportoló kategóriát jelenti. Öröndetes viszont az a tény, hogy a válaszadók közel háromnegyede sportol, mivel ezek a gyerekek iskolába járnak, így általában az iskola biztosítja a lehetőséget. Azonban a felnőtt fogyatékkalélők eszében már igen erőteljesen lecsökken a szabadidősportot űzők aránya [25].

A sportolási gyakoriság tekintetében is a fiúk bizonyultak aktívabbnak, ám ez csak tendenciájában igaz, hiszen a χ^2 próba nem mutatott szignifikáns különbséget. A fiúk 77,2%-a a lányok 72,9%-a mondta, hogy lenne igénye arra, hogy többet sportoljon. A fiúk 88,1%-a a lányok 85,4%-a képesnek is érzi magát a sportolásra, tekintettel arra, hogy a válaszadók többsége tanulásban akadályozott tanuló volt.

A fiú tanulók 60,4%-a míg a lányok 51,6%-a véli fontosnak a sportot ($\chi^2=9,98$, $p=0,007$).

Megállapíthatjuk azokat az eredményeket, melyek az épek körében végzett felmérésekben is hasonlóan alakulnak, azaz a fiúk sportaktivitása, sporthoz való pozitív viszonyulása és az értékelése magasabb a lányokhoz képest.

A kutatás megerősíti azt, hogy a fogyatékossgal élő diákok szeretik a sportot, igénylik és képesnek is tartják magukat az erőfeszítésre. Öröndetes, hogy ebben a populációban alacsony a nem sportolók aránya, ám ezt tovább lehetne csökkenteni, tekintettel arra, hogy igen nagy szükségük van a mozgásra, ami az egészségi állapotuk javításán túl segítheti őket a képességfejlesztésben, szocializációban, társadalmi beilleszkedésben egyaránt.

Köszönetnyilvánítás

A publikáció elkészítését „Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3-II-DE-315 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

Irodalomjegyzék

- [1] Gabnai, Z; Müller, A. ; Bács, Z. ; Bácsné, Bába É.(2019): A fizikai inaktivitás nemzetgazdasági terhei. Egészségfejlesztés 60:1 pp. 20-30. 11 p. (2019).
- [2] Fehér, A.; Bácsné, B. É.; Müller, A.; Szakály, Z (2019): Fizikai aktivitás motivációival kapcsolatos modellek rendszerezése I. – Szakirodalmi áttekintés. In: Fehér, András; Szakály, Zoltán (szerk.) Egészségpiaci kutatások. Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, (2019) pp. 152-163. , 12 p.
- [3] Ács, P., Stocker, M., Kovács, A., Hoffbauer, M., Szabó, P., & Paár, D. (2020): A magyarországi fizikai inaktivitási terhek alakulásának összehasonlító elemzése, 2009–2017. Közgazdasági Szemle, 67(7-8), 809-830.
- [4] Molnár, E. (2019a) Kutyával asszisztált óvodai foglalkozások [Dog-assisted kindergarten activities]. Gradus 6 3 pp. 27-34.
- [5] Molnár, E. (2019b): Elektronikus médiahasználat óvodáskorban [Electronic media use in preschool]. Gradus 6:3 pp. 16-21.
- [6] Robertson, J., Emerson, E., Gregory, N., Hatton, C., Turner, S., Kessissoglou, S., & Hallam, A. (2000). Lifestyle related risk factors for poor health in residential settings for people with intellectual disabilities. Research in developmental disabilities, 21(6), 469-486.
- [7] Aitchison, B., Rushton, A., Martin, P., Soundy, A., & Heneghan, N. R. (2020): Experiences and perceived health benefits of individuals with a disability participating in sport: A systematic review protocol. BMJ open, 10(11).e038214.
- [8] Czabai, V; Bíró, M ; Hajdu, Pál 82007):Az Eszterházy Károly Főiskola hallgatóinak életmódja, sportolási szokásai. Acta academiae paedagogicae agriensis nova series: sectio sport 34 pp. 29-38.10 p. (2007).
- [9] Herpainé, Lakó J. ; Simon, I. Á. ; Nábrádi, Zs. ; Müller, A. (2017):Családok sportolási szokásainak szocioökonómiai hátterére. KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT: TRAINING AND PRACTICE 15: 4 pp. 37-52. (2017).
- [10] Müller, A. ; Bíró, M.; Boda, E. ; Herpainé, Lakó J. (2017): Az óvodások testtömegének és sportolási szokásainak összefüggései egy egri kutatás tükrében. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport 44 pp. 191-203.13 p. (2017).
- [11] Anetta, Müller; Elena, Bendíková ; Judit, Herpainé Lakó ; Éva, Bácsné Bába ; Wioletta, Łubkowska ; Božena, Mroczek: (2019): Survey of regular physical activity and socioeconomic status in Hungarian preschool children Family Medicine And Primary Care Review 21:3 pp. 237-242. , 6 p. (2019).
- [12] Müller, A. (2018): Obesity and overweight in Hungary, focussing on among high school students. In: Elena, Bendíková (szerk.) Physical Activity, Health and Prevention III. : International Scientific Conference: Conference Textbook. Zilina, Szlovákia : IPV Institute of Education, IPV Inštitút priemyselnej výchovy, (2018) pp. 6-16.11 p.
- [13] Balatoni, I.; Szépné Varga, H. ; Müller, A. É. ; Kovács, S.; Kosztin, N. ; Csernoch, L. (2019): Sporting habits of university students in Hungary. Baltic Journal Of Health And Physical Activity 1: Suppl. 2 pp. 27-37. , 11 p. (2019).
- [14] Lenténé, Puskás A.; Bíró, M.; Dobay, B. ; Pucskok, J. M. (2018): A szabadidő sportolás kínálati elemeinek, és szolgáltatásainak vizsgálata Magyarország Észak-alföldi régiójának szállodáiban. Selye E-Studies 9:1 pp. 13-21. , 9 p. (2018).
- [15] Müller, A.; Bácsné, Bába É. (2018): Az egészséges életmód és a sport kapcsolata. Létavértes, Magyarország: Létavértes SC '97 Egyesület (2018), 96 p. ISBN: 9786150031897.
- [16] Bíró, M. ; Hidvégi, P.; Tatár, A. ; Pucskok, M., J. ; Lenténé Puskás A. (2018): Possibilities for improving the quality of life in Hungary in the northern great plain region. In: Jaromír, Šimonek; Beáta, Dobay (szerk.) Sport science in motion : proceedings from the scientific conference. Športová veda v pohybe: recenzovaný zborník

- vedeckých a odborných prác z konferencie. Mozgásban a sporttudomány: válogatott tanulmányok a konferenciáról. Komárno, Szlovákia : Univerzita J. Selyeho, (2018) pp. 227-235.,9 p.
- [17] Bácsné, Bába É. ; Balogh, R. ; Bács, Z. ; Fenyvesi, V. ; Dajnoki, K. (2018): Sportszolgáltatások keresleti, kínálati oldalának elemzési lehetőségei *Studia Mundi - Economica* 5 : 3 pp. 19-33.
- [18] Bácsné, Bába É. ; Balogh, R. ; Bács, B. A. ; Molnár, A. ; Fenyves, V. ; Müller, A. (2019): A passzív sportfogyasztás motivációinak vizsgálata nemek tükrében. *ECONOMICA (SZOLNOK)* 10 : 1 pp. 30-35. , 6 p. (2019).
- [19] Balogh, R.; Molnár, A.; Müller, A.; Szabados, Gy. N.; Bácsné, Bába É. (2019): A passzív sportfogyasztás vizsgálatának tapasztalataiból *Acta Carolus Robertus* 9:1 pp. 35-48.
- [20] Sherrill, C., & Williams, T. (1996). Disability and sport: psychosocial perspectives on inclusion, integration, and participation. *Sport Science Review*, 5(1), 42-64.
- [21] Kovács, Klára (2016) Sport és inklúzió. In: Inkluzív nevelés - inkluzív társadalom. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp. 294-316. ISBN 978-963-318-615-2.
- [22] Cassese, F. P., & Raiola, G. (2017). The importance of sport in disability management. *Sport Science*, 10(Suppl. 1), 7-11.
- [23] Hidvégi P., Honfi L. (2008): Fogyatékos személyek rekreációja. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport* 35: pp. 21-36.
- [24] Coyle, C., Kinney, W. B., Riley, B., & Shank, J. W. (Eds.). (1991): *Benefits of therapeutic recreation: A consensus view*. Philadelphia: Temple University.
- [25] Sáringerné Sz. Zs (2014): Fogyatékossággal élők sportolási lehetőségei. In: Gál Andrea, Dóczi Tamás, Sáringerné Szilárd Zsuzsa. *Társadalmi befogadás a sportban és a sport által*.
- [26] Smith, B., & Sparkes, A. (2012). Disability, sport and physical activity. A critical review. In N. Watson, A. Roulstone, & C. Thomas (Eds.), *Routledge handbook of disability studies*, 336-347.
- [27] Yvonne, C. (1990). Fogyatékosok integrációja–nemzetközi és hazai áttekintés. *Gyógynevelési Szemle*, 4, 271-279.
- [28] Kőnczei Gy. (1990): A rehabilitáció rehabilitációjáért! (Fogyatékos emberek a munkaerőpiacon). *Szociálpolitikai Értesítő*, 3.
- [29] Osváth P. (2004): A fogyatékoság ügyének megjelenése a sporttudományban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4, 44–46.
- [30] Molnár, Edina (2012a): Az Osztóján Béla Roma Szakkollégium a Szolnoki Főiskolán. *Economica (Szolnok)* 5: Különszám pp. 24-28.
- [31] Tatár, A., Lenténé, P.A., Biró, M., Pucsock, J. M., Hidvégi, P. (2018): Észak-alföldi régió szolgáltatóinak hozzáférés biztosítása a speciális igényű élők számára. 150-157.p. In: Válogatott tanulmányok a sporttudományok köréből. 1. sz. 186.p. Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, Debrecen.
- [32] Laoues-Czibalmos, N.; Bácsné Bába, É ; Mező, K ; König-Görögh, D ; Müller, A (2020): Fogyatékos tanulók szabadidős preferenciarendszerének elemzése egy kutatás tükrében. *International Journal Of Engineering And Management Sciences / Műszaki És Menedzsment Tudományi Közlemények* 5 : 1 pp. 102-119. , 17 p.
- [33] Yazicioglu, K., Yavuz, F., Goktepe, A. S., & Tan, A. K. (2012). Influence of adapted sports on quality of life and life satisfaction in sport participants and non-sport participants with physical disabilities. *Disability and health Journal*, 5(4), 249-253. DOI: 10.1016/j.dhjo.2012.05.003.
- [34] Gombás, J. (2017): Budapesti élő, 18-65 év közötti látássérült személyek szabadidő-sportolási szokásainak, és a szabadidősport látássérültek számára akadálymentes hozzáféréseinek vizsgálata (Doktori disszertáció, Testnevelési Egyetem).
- [35] Aitchison, C. (2003): From leisure and disability to disability leisure: Developing data, definitions and discourses. *Disability & Society*, 18(7), 955-969.
- [36] Hidvégi, P. ; Biró, M.; Lenténé, Puskás A. ; Pucsock, J. M. ; Tatár, A.(2018): Fogyatékkal élők turizmusának lehetőségei az Észak-alföldi régióban. In: Balogh, László (szerk.) *Fókuszban az egészség*. Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet, (2018) pp. 158-164. , 7 p.
- [37] Földesi Szabó Gy. (2010): Social Exclusion/Inclusion in the Context of Hungarian Sport. *Physical Culture and Sport. Studies and Research* 50: 44-59.
- [38] Molnár, E.; Lukács, Á. (2012b): Esélyegyenlőség a közsférában egy államilag támogatott felsőoktatási intézmény példáján keresztül. *Szolnoki Tudományos Közlemények* 16 pp. 496-512.
- [39] Laoues-Czibalmos, N. ; Müller, A.; Bácsné, Bába É. (2019a): Fogyatékossággal Élőgyerekek Sport-Fogyasztási Szokásainak Vizsgálata Az Akadálymentesített Kínálati Elemek Tükrében. *Economica (Szolnok)* 10:1. pp.21-29.9 p.
- [40] Tatár, A. ; Lenténé, Puskás A.; Biró, M.; Pucsock, M. J.; Hidvégi, P (2019): .Accessible tourism services in the North Great Plain region. *Különleges Bánásmód* 5:1 pp.77-81. Paper: DOI 10.18458/KB.2019.1.77,5p.
- [41] Fitzgerald, H. (2018): "Sport is not for all: The transformative (im) possibilities of sport for young disabled people." *Sport and physical activity across the lifespan*. Palgrave Macmillan, London, 2018. 175-191.
- [42] Osváth P.; Ramocsa G. (2006): A Sport Hatása a Vakok Életminőségére Magyarországon. *Kalokagathia*, 1-2.sz.
- [43] Laoues-, Czibalmos N.; Dobay, B.; Müller, A. (2019b): Examination Of The Leisure Time-Related Consumption Habits Of Young People With Disabilities With Special Emphasis On Sports. *Selye E-Studies* 10:2 pp. 34-45, 12 p.
- [44] Borkovits, M. (2019): Vidéki fogyatékkal élő tanulók szabadidős sportolási szokásainak vizsgálata. In: Gósi, Zsuzsanna; Boros, Szilvia**, Patakiné, Bősze Júlia** (szerk.) *SOKSZÍNŰ REKREÁCIÓ : Tanulmányok a*

- rekreáció témaköréből. Budapest, Magyarország : Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, (2019) pp. 40-49. , 10 p.
- [45] Balázs-Földi, E., & Villás, M. (2020): Attitudes Towards The Sport Of Persons With Disabilities, le: Is The Sport Important In The Lives Of People With Disabilities?. Különleges Bánásmód-Interdiszciplináris folyóirat, 6(1), 19-34.
- [46] Kovács K. (2000): Látássérült gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Dr. Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. ELTE BGGYFK. 461–504.
- [47] Kudlacek, M. és Barrett, U. (2012): Adapted physical activity as a profession in Europe. European Journal of Adapted Physical Activity, 4. 2. sz.
- [48] Gombás Judit (2011): Fogyatékosok sportja helyett adaptált sport – avagy a paradigmaváltás jótékony hatása. Magyar Sporttudományi Szemle, 12. 4. sz. 27–31.
- [49] Hegyiné Honyek K. (2006): Inkluzív nevelés: Ajánlások látássérült gyermekek, tanulók, kompetencia alapú fejlesztéséhez. Óvodai nevelés – SuliNova Kht
- [50] Weisz I. (2003): Látássérült személyek speciális sportja. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált tesnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportjának kiegészítő ismeretei. Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége, Budapest. 183–187.